

Návrat, ktorý vedie vpred

Vít Slíva: *Návrsť*
Brno: Host, 2014.

Návrsť je zbierkou „bilancií“, ktoré sú presvedčivé vďaka básnickému talentu a nepotrebujú si vypo-máhať počtom doteraz vydaných básnických zbierok. Aj keď by množstvo výborných počinov z minulosti mohlo zaručovať kvalitu nových textov a už len samotná značka básnika by hádam dokázala udržiavať hodnotiace povedomie o jeho tvorbe na vysokej úrovni akosi automaticky, u Slívu sa dá v tejto zbierke hovoriť o napredovaní.

Šesťdesiatšesť básní napísal autor prevažne viazaným veršom a majú rôzny rozsah, od dvojveršovej až po niekoľkostranové. Ich formálnu stránku tvoria aj niektoré zvláštnosti, objavuje sa poznámka pod čiarou, úryvok z *Rudého práva* z roku 1951, záznam telefonického rozhovoru alebo akrostich. Netradičným obrazovým doplnkom sú tri čiernobiele fotografie, z ktorých jedna je kópia vstupenky na Majstrovstvá sveta v Brne v roku 1965 (Silniční závod motocyklů). Všetky tieto prvky sú plnohodnotnou súčasťou Slívovej poézie a určite ich nemožno označiť za ilustrácie alebo estetický moment. Ilustráciami sú však grafiky Václava Hollara v úvode a závere knihy. Ani forma akrostichu, ktorá môže autorsky zvädzať viac k remeselnej práci ako k originalite, nesklamala a zachytáva obraz krajiny na malom priestore vo veľkom štýle. Mnohé básne obsahujú venovanie, čo nie je v Slívovej tvorbe novinka, skôr pravidlo, či v niektorých prípadoch priam až nevyhnutnosť, napr. *Janu Zahradníčkovi, Pavlu Hruškovi, Holanovi, Václavu Havlovi in memoriam, Otakaru Březinovi, Lukášovi* a i.

Zo zbierky neustále vystupuje autorova skúsenosť s „reálnym“ časom, a teda s jeho nezvratným plynutím. Priznávanie sa k existencii v čase sa v texte realizuje do takej miery, že subjekt sa musí vyrovnávať s predstavou vlastnej pomínutelnosti často bolestivo a pochmúrne, čo v Slívovom básnickom rukopise pôsobí autenticky: „*Minulost, tlustý ovád, / bodá tím*

víc, / čím bližšie je bouře“ (s. 13, *Blesk*). Slíva využíva konštrukciu „čas a vzťahy“ a s vlastným zánikom sa vyrovnáva cez vzťahy k blízkym: „*Čau, brácho! / Víš, co mně napadlo? / Že kdybysme zemřeli brzo po sobě, / tak by za tatínkem moh jenom jeden...*“ (s. 55, *Je vítr*), k Bohu: „*Ani struna / nevydře z páteře Bohá*“ (s. 98, *Posmrtné polibky*) aj k sebe: „*Nevím. Jen se tak loučím, / se vším, co jsem byl, / se vším, co bylo se mnou. / al fine, / - 273 °C*“ (s. 56, *Stařec*).

Nazeranie na vzťahy cez jednotku času v Slívovej zbierke automaticky generuje spomienky nielen na blízkych, ale aj na miesta, napr. Brno, Ostrava, Žebětín a i. Spomínanie nie je len geografickou záležitosťou, vždy je spojené so vzťahovými väzbami: „*Nežně sněží na Žebětín, / jako bys tam ještě byla. // Vločku polyká její stín... / a černá je ještě víc bílá*“ (s. 49, *V Žebětíně*). Slíva sa vo svojej tvorbe otáča k iným a oslovuje iných (blízki, rodina, osoby, ktorým venoval niektoré básne), aby odkryl svoj stav a prístup k vlastnému odchádzaniu zo života. A aj keď čas je nezastaviteľný pre každého človeka rovnako, v jednej z básní sa vyjadruje na adresu rýchlosti jeho ubúdania takto: „*a v hotelu Slavia / rádio Vatikán hlásí: // Honda je šíleně rychlá, / a čas ještě rychlejší; / nejšíleněji ale mizí / štěstí*“ (s. 19, *...a bylo Brno, den první*).

Vzťah subjektu k Bohu je vo veršoch všadeprítomný, charakterizuje ho dialóg, hľadanie a spojenie života a smrti. Na niektorých miestach môže jazyk autora myliť svojou hrubosťou: „*Opilý od narození, / neumí říct než Jebentiboha*“ (s. 96, *Posmrtné polibky*) a vytvárá tak dojem pohľadania až zosmiešňovania, ale Slívovo hľadanie v oblasti, ktorú neohrabane nazveme – náboženská, je úprimné a čitateľsky presvedčivé, napr.: „*Kdekoho trýznil jsem, / nejvíc své nejbližší. / - Ó Kriste Ježíši! / Zakruť mi krkem!*“ (s. 73, *Zpověď bez rozhršení*). Vzťah k Bohu sa prejavuje na veľkej ploche zbierky aj v používaní náboženských

motívov: Boh, Kristus, Panna Mária Snežná, Nanebovzatie Panny Márie, Matička Božia, kňaz, eucharistia, duša, modlitba, spoveď, rozhršenie, hosanna, miserére a i. Autor motívy nezneužíva na zdobenie či „posväcovanie“ textu, ale obsadzujú ho prirodzene ako bytostne zrastené.

Ďalším významným a výrazovo silným motívom je varenie – jedlo: „*Dnes jsem musel uvařit. / Česnečkou bělounce zavoněl byt... // ,Zavoněl!? Pchá! É! / Příšerne páchne' // (...) // ,Vyvětrat, mariapanno: hned!*“ (s. 24, *Česnečka*) alebo na inom mieste: „*Vaří se kostnaté stáří, / na polívku, / na tvrdo vaří se / vejčítý hřích: / pokličky poskakují*“ (s. 70, *Pokličky poskakují*). Mnohé Slívove texty sú vsadené do konkrétneho roku, ročného obdobia, mesiaca, dňa, sviatku alebo aj počasia a pri niektorých to naznačuje aj ich názov: *Leden 1951, Prosinec – den osmnáctý, Duben, Léto, Podzim, Advent, Po Vánocích, Nový rok* a i. Čítať jeho verše môže znamenať stáť na mraze a vdychovať zimu hlbokými nádychmi. Všetky všedné a čitateľovi blízke reálie spôsobujú, že sa v zbierke kumuluje čas v šedej každodennosti a Slívove texty sa aj skrz ne stávajú čitateľsky príťažlivými. Nezastaviteľný čas sa v básňach realizuje

vo všednom – konkrétnom aj v nadpozemskom – abstraktnom: „*Lekl jsem se housenky / uvelebené v mé posteli: / to přiléhá malinká smrt?*“ (s. 72, *Housenka*).

Minulosť sa u Slívu nutne spája s budúcnosťou, spomienky s obavami, čo bude ďalej. Viera a smrť sú obe sú ťažké, čierne a nedá sa im vyhnúť. Slívov subjekt spomína, vracia sa, ale zároveň sa aj pýta, aké to bude potom. Z jeho básní sa však už teraz dá odčítať odpoveď, v ktorej akoby platilo, že ten, kto je živý, bol už mŕtvy. Na túto črtu jeho básnických výpovedí narazíme aj v jeho predchádzajúcich zbierkach, napr.: „*Jako je slepota / největší zření, / budoucno je jenom / to, co už není*“ (s. 60, zo zbierky *Račí mor*, 2011). Napätie, ktoré vzniká medzi vierou, jej transcendenciou a každodennosťou človeka, ktorý sa chce k veci svojho života postaviť čelom, tvorí v básňach čitateľský priestor obrovského zážitku z poézie. A ak spomíname bilancie ako obzretia sa späť, v prípade Slívu platí, že ide o návrat, ktorý vedie vpred.

Silvia Kaščáková

